

Sosyal Sermaye ve Özümsene Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Doktora Öğrencisi Mustafa Ali BAYRAK

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

amustafabayrak@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-4180-9469

Prof. Dr. Hülya Gündüz ÇEKMECELİOğLU

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

hulyacekmecelioglu@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0123-4939

Özet

İşletmeler rekabet ortamının getirdiği baskıyla müşterilerini kaybetmemek ve yeni müşteriler kazanmak amacıyla yenilikçilik yaparak rakiplerine kıyasla avantaj sağlama gayreti içindedirler. İşletmelerin yenilikçilik çabalarını sahip oldukları ve olacakları bilgi kaynakları etkilemektedir. Bu doğrultuda işletmeler geleneksel olarak Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri ile oluşturdukları bilgi tabanlarını kullanmaktadırlar. Bununla birlikte, işletmeler sınırları dışında yer alan bilgilere de ihtiyaç duymaktadır. İşletmeler sınırları dışında ihtiyaç duydukları bilgileri ararlar, kendilerine uygun olanı bulur ve işletme içine aktarıp ürün veya hizmetlerine uygulayarak ekonomik yarar sağlamaktadır. İşletmelerin dışarıdaki bilgiyi ürünlerine aktarabilme yeteneği özümsene kapasitesini oluşturmaktadır. Diğer yandan, bir işletmenin sosyal sermayesi işletmenin bazı kaynaklara erişim imkanı sağlamaktadır. Bu çalışmada işletmelerin sosyal sermayelerinin, özelde işletme sınırları dışındaki dışsal sosyal sermayesinin işletmenin özümsene kapasitesine olan etkisi araştırılmaktadır. Bu kapsamda yapısal soru formu ile Kocaeli ve Sanayi Odası'na kayıtlı 112 işletmelerden sağlanan veriler kullanılarak yapılan analiz neticesinde İşletmelerin başka aktörler ile geliştirdiği dışsal sosyal sermayesinin bilgi özümsene kapasitesine olumu etkide bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Dışsal Sosyal Sermaye, Özümsene Kapasitesi

Relation between Soscial Capital and Absorptive Capacity: Kocaeli Case

Abstract

In order not to lose their customers and to gain new customers under the pressure of the competitive environment, firms strive to gain an advantage over their competitors by innovating. Innovation efforts of firms are affected by the information resources they hold. In this direction, firms traditionally use the knowledge bases they have created through Research and Development (R&D) activities. However, firms also need information located outside their borders. Firms serach for the information they need outside their borders, find the appropriate one, transfer it into thier inside of the firm and apply it to their products or services, providing economic benefits. The ability of firms to transfer external information to their products constitutes their absorptive capacity. On the other hand, the social capital of a firm provides access to some resources. In this study, the effect of the social capital of the firms, in particular the external social capital outside the boundaries of the firm, on the firms' absorptive capacity. In this context, as a result of the analysis conducted by using the structural questionnaire and the data obtained from 112 enterprises registered to Kocaeli and the Chamber of Industry, it has been determined that the social capital, in particular external social capital developed by firms' relations with other actors has a positive effect on the information absorptive capacity.

Keywords: Social Capital, External Social Capital, Absorptive Capacity

1. Giriş

İşletmeler rekabet avantajı sağlamak amacıyla ürünlerinde/hizmetlerinde inovasyon yaparak müşterilerini kaybetmeme ve yeni müşteriler kazanma çabası içindedirler. Bu nedenle işletmeler bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bilgi kaynaklarına erişim sağlamak zorundadır. Klasik anlayışa göre bilgi işletme içerisinde ARGE çalışmaları ile yaratılmaktadır. Ancak, bilgiye kolay ulaşım imkanlarının artması ve müşteri taleplerindeki hızlı değişim, rakip işletmelerin artan inovasyon çabaları işletlemeleri dışarıdaki bilgi kaynaklarını kullanmaya zorlamaktadır. Dışarıdaki bilgi kaynaklarına ulaşım işletmeler tarafından oluşturulan sosyal sermaye seviyesine göre farklılık gösterecektir. Sosyal sermaye ilişkilerin gücü, kapsamı, ilişkilerin yoğunluğu ve karşılıklı paylaşılan ilgiler gibi çeşitli hususlardan etkilenerek her bir işletme için farklı seviyelerde olacaktır. Diğer yandan işletmeler dışarıdaki bilgiyi bularak kendilerine yararlı hale getirme kabiliyetleri bakımından da birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu çalışmada işletmelerce işletme dışında oluşturulmuş sosyal sermayenin bilgi edinme kabiliyetlerine etkisi incelenecektir.

2. Sosyal Sermaye Kavramı

Sosyal bilimlerin farklı alanlarında birçok çalışmada ele alınan sosyal sermaye ilk kez sosyoloji alanında araştırmaya konu olmuş ve yönetim, iktisat, siyaset sosyal psikoloji gibi araştırma alanlarında defalarca kullanılmıştır. Farklı disiplin ve anlayışlardan benimsenmiş ve esinlenmiş olan kavramın kapsamı genişlemiştir. Sosyal sermaye sosyologlar tarafından aktörler arasındaki ilişki ağları ve bu ilişki ağlarının sonucunda elde edilen kaynaklar olarak ele alınmaktadır. Siyaset bilimciler tarafından işbirliği ve faaliyetleri kolaylaştıran güven, normlar ve ağ düzenekleri olarak nitelendirilmektedir (Field, 2008). Sayısız alternatif yolla kavramsallaştırılmış ve işlevselleştirilmiş olan (Leana and van Buren, 1999) sosyal sermayenin kavramı anlamsal olarak yüzyıllarca geriye uzanmasına rağmen tanımını 1900'lerin başına dayanmakta olup (Öğüt ve Erbil, 2009) asıl gelişme ve yaygınlaşması 1960'lardan sonra gerçekleşmiştir (Yargıcı, 2011). 1980'lerin başlarından 1990'ların başlarına kadar olan dönemde sosyal sermayeye Fransa'da Pierre Bourdieu, Amerika Birleşik Devletleri'nde James Coleman ve Robert Putnam tarafından farklı çalışmalarda ele alınmıştır (Field, 2008). Sosyal sermaye Bourdieu (1986) tarafından formüle edilmiş ve Coleman (1988) tarafından sosyoekonomik bir temele bağlanmış ve yaygınlaşmasında Putnam (1993) önemli rol oynamıştır (Wallis vd., 2004).

Bourdieu sosyal sermayeyi “gerekli olduğunda fayda sağlayan toplumsal ilişkiler sermayesi” olarak tanımlamış (Bourdieu, 1973), “az ya da çok kurumsallaşmış karşılıklı tanışıklık ve tanıma ilişkilerinden oluşan uzun ömürlü bir ağa sahip olmayla bağlantılı, kendi üyelerine kolektivitinin sahip olduğu sermayenin desteğini sağlayan fiili ya da potansiyel kaynaklar kümesidir” şeklinde açıklamıştır (Bourdieu, 1986:242). Bourdieu (1986) göre sosyal sermaye ilişkilerde bulunur ve ilişkiler değiş tokuş yoluyla oluşturulabilmektedir. Sosyal sermaye “az çok kurumsallaşmış karşılıklı tanıma veya tanıma ilişkilerinin kalıcı bir ağına sahip olmakla bağlantılı fiili veya potansiyel kaynakların toplamıdır” (Bourdieu, 1980:2). Coleman'a (1990) göre ise sosyal sermaye, yapılandırılmış bir bağlamda bireyin faaliyetlerini kolaylaştıran bir sosyal yapı modudur. Bununla birlikte, belirli bir tür sosyal yapının sosyal sermayeyi temsil edip etmediği, işlevinin belirli bir eylemde bulunan bireye hizmet edip etmediğine bağlıdır. Aktörler arası ilişkilerin yapısında kendiliğinden yer alan ve toplumu bağlayıcı bir ağ gibi davranan sosyal sermaye bireylerin birbirine güvenmesini kolaylaştırır ve güven esaslı bir toplum meydana getirir (Coleman, 1998). Ayrıca, Coleman (1994) sosyal sermayeyi sağladığı fonksiyonel yarar bakımından ele almış ve bir aktörün diğer aktörlerle olan sosyal ilişkileri vasıtasıyla belirli kaynaklara ulaşması olarak

tanımlamıştır. Bu bakımdan sosyal sermaye tek bileşenden oluşan bir yapı olmayıp, sosyal bir yapının bazı özelliklerini içeren ve yapıda yer alan aktörlerin faaliyetlerini düzenleyen özelliklere sahip farklı bileşenlerden oluşmaktadır. Diğer yandan, Putnam ise sosyal sermayenin karşılıklı yarar için koordinasyon ve işbirliğini kolaylaştıran ağlar, normlar ve sosyal güven gibi sosyal örgütlerin sahip oldukları özellikleri ifade ettiğini belirtmiştir (Putnam,2000). Portes (1998:8) sosyal sermaye hakkında “aktörlerin sosyal ağlara veya diğer sosyal yapılara üyelikleriyle elde edecekleri faydalar..” bulunduğunu belirtmiştir. Bourdieu ve Coleman'ın aksine Putnam sosyal sermayeyi politik ve ekonomik kavramları anlamak için kullanmıştır. Sosyal sermayeden elde edilen sonuçların sosyal ölçeği bireyden topluma doğru genişlemiştir (Webb ve Cary,2005). Sosyal sermaye kavramının tanımı çalışılan alan, analiz düzeyi, fonkiyon alanına göre değişiklik göstermesine (Halpern, 2005) rağmen sosyal sermayenin esasını sosyal etkileşim oluşturmaktadır (Nahapiet ve Ghoshal,1998). Fukuyama (1996), sosyal sermayenin bir toplumda ya da toplumun bir parçasında güven duygusunun sürekli kendini yineleyerek oluşması ile ortaya çıkan bir yetenek olduğunu ileri sürmüş ve yüksek sosyal sermayeye sahip olan şirketlerin daha dinamik, yaratıcı ve diğerlerine nazaran daha zengin olduklarını ortaya koymuştur. Nahapiet ve Ghoshal (1998) bu kavramı hem içsel hem de dışsal olarak ele alarak birey veya toplumun sahip olduğu ağ ilişkilerinde mevcut olan veyahut potansiyel olarak yer alan kaynaklar toplamı olarak açıklamaya çalışmıştır. Sosyal aktörler arasındaki sosyal ilişkilere yerleşik bir dizi kaynak olarak kavramsallaştırılabilen sosyal sermaye aktörler için fayda sağlayan değerli bir varlıktır (Fukuyama, 2002). Bununla birlikte, sosyal sermayenin sosyal ağlar, güven ilişkileri, değer sistemleri gibi bileşenleri içermektedir (Tsai ve Ghosal, 1998). Knoke (1999) sosyal sermayeyi sosyal aktörlerin örgüt içinde veya örgütler arasında, diğer sosyal aktörlerin kaynaklarına ulaşmak için bağlantı oluşturdukları ve harekete geçirdikleri bir süreç olarak açıklamıştır.

Sosyal sermayenin en küçük ve en temel sosyal grup olan ailede ortaya çıkabileceği gibi en geniş kapsamıyla bir millette ve bu ikisinin arasında yer alan gruplarda da ortaya çıkabilir (Fukuyama,1996). Sonuçta sosyal sermaye bir kaynak olarak görülmelidir ve bu kaynaktan fayda sağlayabilmek için sosyal sermayeye yatırım yapılması gerekmektedir (Bourdieu, 1985).

Sosyal sermaye analiz düzeylerine göre; makro düzey, mezo düzey ve mikro düzey olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Narayan ve Pritchett, 1999). Bununla birlikte, Fukuyama (2000:9) “sosyal sermaye kavramının en büyük zayıflıklarından biri, nasıl ölçüleceği konusunda fikir birliğinin bulunmadığını” belirtmiş ve çok araştırmacı tarafından sosyal sermayenin yüksek derecede

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

geçerlilikle ölçülmesinin zor olduğu ifade edilmiştir (Falk ve Harrison, 1998; Adam ve Roncevic, 2003). Sosyal sermayenin doğrudan ölçülmesinin zor olmasının sebebi sosyal sermayenin etkileşimler sonucu meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır (Gerni, 2013).

3. Özümseme Kapasitesi Kavramı

Cohen ve Levinthal (1989) göre, işletmeler ARGE faaliyetleri ile yenilikçilik yaratma imkanı elde ederken “çevredeki bilgiyi tanımlama, benimseme ve kullanma yeteneklerindeki” geliştirmektedirler (Cohen ve Levinthal,1989:569). Bu yeteneğin yani “bir işletmenin, işletme dışındaki yeni bilginin değerini fark edebilme, bu bilgiyi benimseme ve ticari ürünlerine uygulama becerilerinin işletme yenilikçiliği için kritik bir yetenek” olduğunu öne sürmüşler (Cohen ve Levinthal, 1990:128) ve bu bakımdan ele aldıkları bu yeteneği “özümseme kapasitesi” olarak tanımlamışlardır. Bu tanıma göre özümseme kapasitesi, yeni bir ürün ortaya çıkarmak maksadıyla bir işletmenin giriştiği ARGE faaliyetleri için gerekli olan işletme dışındaki orta düzey bilgileri elde edebilme ve kullanabilme yeteneğini içermektedir. Cohen ve Levinthal (1994), özümseme kapasitesi tanımını tekrardan uyarlayarak özümseme kapasitesinin sadece işletmenin yeni dış bilgiden faydalanmasını kolaylaştırmadığını aynı zamanda “gelecekteki teknolojik değişimleri daha doğru bir şekilde öngörebilmelerine olanak sağladığını” belirtmişlerdir. Böylece işletme özümseme kapasitesini artırmaya yönelik yapacağı yatırımlar ile ilerideki teknolojik değişimleri tahmin edebilme yeteneği kazanarak ortaya çıkacak fırsatları rakiplerine göre daha hızlı bir şekilde değerlendirebilecek ve rekabet avantajı sağlayabilecektir. Lane vd. (2006)’ne göre özümseme kapasitesinin gerçek manası Cohen ve Levinthal (1989,1990,1994)’ın bu üç çalışmasının birleştirilmesi ile elde edilebilecektir. Bu bakımdan özümseme kapasitesi; “bir işletmenin dış bilgiyi belirleme ve ona değer biçebilme, benimseme ve ticari olarak uygulayabilme yeteneğidir” (Lane vd.,2006:839). Lane ve Lubatkin (1998) ise özümseme kapasitesini yeniden yorumlayarak “göreceli özümseme kapasitesi” olarak tanımlamışlardır. Bu tanıma göre; özümseme kapasitesi “bir işletmenin (öğrenci) diğer bir işletmedeki (öğretmen) bilgiyi değerlendirip, benimsemesi ve uygulaması yeteneğidir” (Lane ve Lubatkin, 1998:464). Bu yaklaşım ile öğrenme faaliyetinin tek taraflı olmadığını karşılıklı oluşturulan bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Cohen ve Levinthal (1989,1990) çalışmalarında işletmelerin sektörden bilgi alma kapasitesini incelemiş, Lane ve Lubatkin (1998) ise bir işletmenin diğer örgütlerden bilgi edinme kapasitesini ele almıştır. Van den Bosh vd. (1999) işletmenin sahip olduğu özümseme kapasitesi ile yeni bilgi edindiği ve karşılığında elde edinilen bilgi ile de işletmenin özümseme kapasitesini

yeniden şekillendirdiği döngüye işletmenin içinde faaliyet gösterdiği çevrenin ve işletmenin bu çevreye gösterdiği uyum yeteneği aracılık ettiğini ileri sürmüşlerdir. Diğer bir tanımda özümseme kapasitesi “işletmelerin dinamik bir örgüt yeteneği oluşturmak için bilgiyi edinme, benimseme, dönüştürme ve fayda sağlama (yararlanma) faaliyetlerine yönelik bir takım örgütsel rutin ve süreçler” olarak ele alınmıştır (Zahra ve George, 2002:186). Özümseme kapasitesinin dört boyutunu üzerinde ikini derecede faktör bulunduğunu öne sürmüşlerdir. Bilgi edinme ve benimseme yetenekleri işletmenin potansiyel özümseme kapasitesini meydana getirirken, dönüştürme ve kullanma yetenekleri işletmenin gerçekleşmiş özümseme kapasitesini oluşturmaktadır. Bu yetenekler özümseme kapasitesinin “farklı fakat birbirini tamamlayan bileşenlerini oluşturmakta olup örgütsel çıktılara herbir bileşenin etkisi farklı” olmaktadır. (Zahra ve George,2002:188). Lane vd.(2006) öğrenme süreci yaklaşımı üzerinde kurdukları özümseme kapasitesini bir işletmenin dış çevredeki bilgiyi kullanma yeteneğini birbirini takip eden “keşfedici”, “dönüştürücü” ve “fayda sağlayıcı” bir süreç ile açıklamaktadır. Matusik ve Heeley (2005) ise özümseme kapasiteni üç düzeyli bir modelde ele almıştır. “Birey”, “örgüt” ve “örgüt içi” düzeylerde ele aldığı özümseme kapasitesini “dış bilgiye erişim” ve “dış bilginin özümsemesi” şeklinde iki bileşenine ayırmıştır. Todorova ve Durisin (2007) bilgi özümseme ve dönüştürme kapasitelerinin birbirini takip eden iki süreç olmadığını, dönüştürme kapasitesinin özümsemeden sonra gelen bir safha olmayıp aksine alternatif bir süreç olduğunu ileri sürmüşlerdir.

4. Sosyal Sermaye Özümseme Kapasitesi İlişkisi

İşletmenin entelektüel sermayesi “örgüt tarafından değer yaratmak için kullanılan işletmenin maddi olmayan varlıklarıdır” (Stewart,1991: s.4). Entelektüel sermayeye ilişkin bir çok sınıflandırma yapılmış olmasına karşın insan sermayesi, örgütsel sermaye ve sosyal sermaye olmak üzere entelektüel sermayenin üç boyutunun bulunduğu genel kabul görmüştür (Bontis, 1998; Sumedrea, 2013; Secundo vd., 2018).

Belirli yapılar, ilişkiler ve biliş yoluyla kaynaklara erişim sağlamak ve ihtiyaç duyulan kaynakları biriktirmek örgütler arası ilişkilerin temel fonksiyonlarından birisidir. Diğer bir anlatımla, sosyal etkileşim yoluyla işletmeler kaynak değişimi ve değerli bilgilere erişim için kendilerine fırsat yaratırlar (Burt 1992). Bu bakımdan sosyal sermayenin, işletmeler için temel bir kaynak teşkil ettiği kabul edilmektedir (Inkpen ve Tsang, 2005; Nahapiet ve Ghoshal, 1998; Partanen vd., 2008;Tsai ve Ghoshal, 1998).

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Sosyal sermaye, “bir birey veya sosyal birimin sahip olduğu ilişkilerden elde edilen mevcut ve potansiyel kaynakların toplamı” olarak tanımlanır (Nahapiet ve Ghoshal, 1998:s. 243). Diğer bir ifade ile sosyal sermaye aktörlerin, hem bireylerin hem de örgütlerin sosyal yapılarından, ağlarından ve topluluk temelli ilişkilerinden yararlanma yeteneğini ifade eder (Davidsson ve Honig, 2003; Lin vd., 1981; Portes, 1998). Bu bakımdan sosyal sermaye, karşılıklı paylaşım üzerine inşa edilmekte ve böylelikle daha geniş bilgi ve kaynak alışverişini, hatta yeni bilgi oluşumunu teşvik eden ilişkiler kümeleri oluşmaktadır (Nahapiet ve Ghoshal, 1998).

Sosyal sermaye hem ağı hem de ağın sağladığı bilgiyi temsil etmektedir. İyi niyet, bireysel etkileşim yapıları ve bu yapılardan ortaya çıkan kaynak ve bilgiler sosyal sermayede yer almaktadır (Alder ve Kwon,2002). Ayrıca, sosyal sermaye, aktörler arasındaki bağlantıları içeren yapısal, ağ içerisinde yer alanlar arasında paylaşılan anlam ve anlayışı temsil eden bilişsel ve bireylerin ağ içinde sahip olduğu kişisel ilişkilerin türünü ihtiva eden ilişki boyutlarından oluşmaktadır (Inkpen ve Tsang, 2005; Nahapiet ve Ghoshal,1998).

Bilgi paylaşımının güçlü bir göstergesi olan sosyal sermayenin (Van Dijk vd., 2016) ana fonksiyonu işletmede bilginin elde edilmesi ve dağılımını etkinleştirmesidir. Ayrıca, başka topluluklar ve kurumlar ile etkilişime olanak sağlamasıdır (Ortiz vd., 2018).

Bu çalışmada dış kaynaklar ile bilgi edinimi ve yeni bilgi yaratılmasını kolaylaştıran sosyal sermaye örgüt düzeyinde örgütün dış çevresinde kurduğu ağlar ile oluşturduğu dışsal sosyal sermaye olarak ele alınmaktadır. Bu bakımdan dış sosyal ağlar araçların arama yeteneklerini artırır ve yararlı dış bilgileri tespit etme yeteneklerini geliştirir. Bu nedenle, işletmelerin müşterileri, tedarikçileri, kamu çalışanları ve sektördeki diğer işletmeler ile işbirliği ağları oluşturması işletmeler için önemlidir (Chen vd., 2009).

Özümseme kapasitesi bir taraftan bireysel yeteneklerin, öncül bilginin ve işletmeye özel yeterliliklerin (içsel yetenekler) diğer taraftan işletme dışındaki bilgi kaynaklarına ulaşımın bir sonucudur (Cohen ve Levinthal, 1990; Malerba ve Torrisoni, 1992; Becker ve Peters, 2000; Schmidt, 2005). Birçok işletme dış çevreden bilgiyi elde etmekte zorluklarla karşılaştığından (Escribano vd., 2009), özümseme kapasitesini geliştirmek işletmenin bu tür zorlukların üstesinden gelmesini kolaylaştırabilir. Aynı şekilde Nieto ve Quevedo (2005) özümseme kapasitesinin dış aktörler ile işbirliği sonucu son teknolojik ve bilimsel ilerlemelerin işletmelerin farkına varmasını sağladığını ve işletmelerin teknolojik fırsatlardan yararlanmasını olanak sağladığını göstermiştir.

Sosyal sermaye (yani sosyal etkileşim, ağ bağları ve ilişki kalitesi), işletmenin ilişkileri vasıtasıyla bilgiyi edinmesi ve bu bilgiyi kullanılma becerisini artırmaktadır. Yli-Renko vd. (2001) sosyal etkileşim ve ağ bağları arasındaki sık etkileşimin öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve sosyal sermaye düzeyine bağlı olarak işletmenin bilgi özümseme becerisinin arttığını tespit etmiştir.

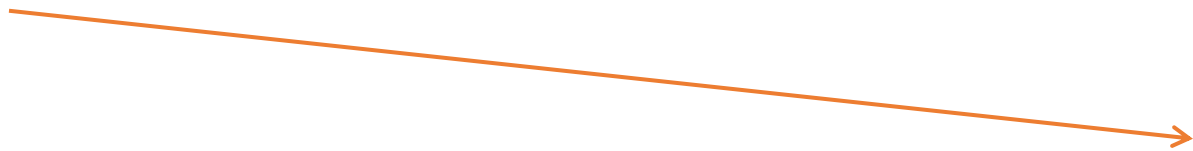
Sosyal sermayenin etkili yönetimi işletmenin karmaşık bilgiyi tanımlaması ve edinimine etkinleştirmektedir (Ortiz vd.,2018).Görüldüğü üzere işletme dış sosyal sermayesi ile bilgi kaynaklarına erişim imkanı elde edebilir. Bilginin dışarıdan örgüt içine yada örgüt içerisinde farklı bölümler arasında aktarımı birçok faktörün yanında bireylerin ve örgütün özümseme kapasitesine bağlıdır (Szulanski, 1996). Özümseme kapasitesi ile dış kaynakta yer alan bilginin kendisine yararlı olanı tanımlayabilir ve bu bilgiyi benimseyerek işletme içine aktarabilir. Bilgi işletmelerin birimlerinde çeşitli şekillerde (tecrübe, sohbet, hikaye gibi) bulunabilir. Bilginin değişimi ve varolan bilgi ile birleştirilmesi işletme için bir değer yaratarak bireysel ve örgütsel performansın artmasına neden olmaktadır (Collins ve Smith, 2006; Grant, 1996; Sabherwal ve Becerra-Fernandez, 2005; Tsai ve Ghoshal, 1998).

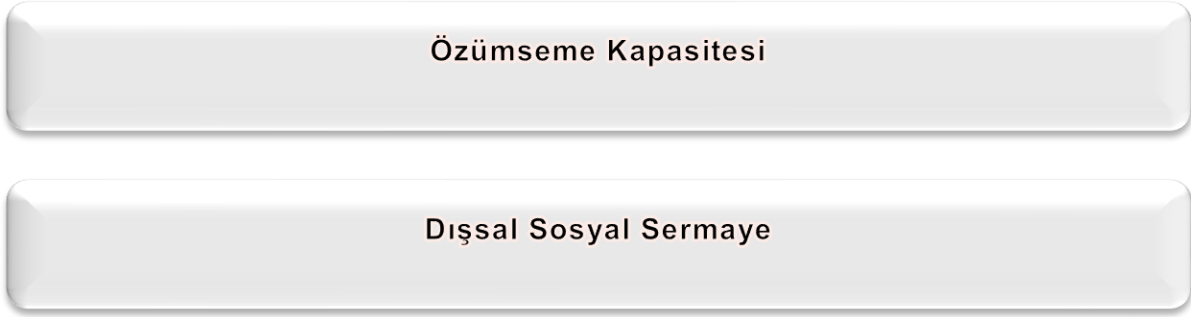
İşletme dış aktörler ile oluşturduğu ilişkiler sayesinde işletme dışı bilgiye ulaşabilme imkanı yaratabilir (Murovec ve Prodan, 2009), özümseme kapasitesi ile dış bilgiyi özümseyerek işletme içinde aktarabilir (Cohen ve Levinthal, 1990; Zahra ve George,2002) .

Burada işlemenin dış sosyal sermayesi işletmeye kaynak yaratmaktadır. Ancak tek başına kaynaklara erişim imkanı işletmenin kaynakta yer alan bilgiden doğrudan fayda sağlayabileceği anlamına gelmez.Bilginin bu kaynaktan işletmeye aktarılabilmesi işletmenin potansiyel özümseme kapasitesine bağlıdır. Aktarılan bilginin işletme içerisinde dönüştürülerek işletmenin çıktılarını etkileyebilmesi işletmenin gerçekleşmiş özümseme kapasitesine bağlıdır.

H1: Dışsal sosyal sermayenin özümseme kapasitesi üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi vardır. (Şekil-1)

H1

Şekil-1. Araştırmanın Temel Modeli

Araştırmanın alt modeline yönelik geliştirilen hipotezler (Şekil-2);

H1a: Dışsal sosyal sermayenin edinme kapasitesi üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1b: Dışsal sosyal sermayenin benimseme kapasitesi üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1c: Dışsal sosyal sermayenin dönüştürme edinme kapasitesi üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1d: Dışsal sosyal sermayenin kullanma kapasitesi üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi vardır.

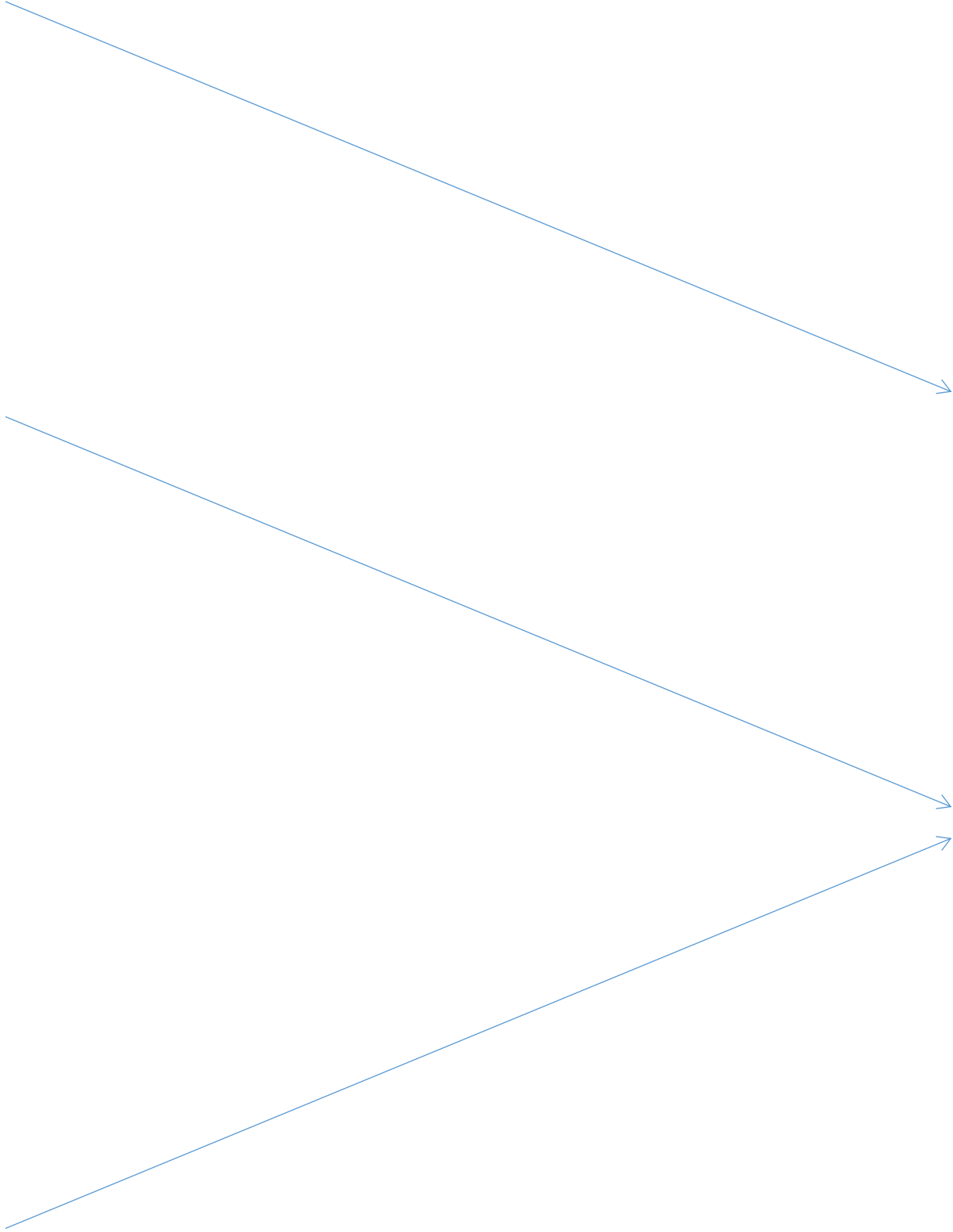
H1d

H1c

H1b

H1a

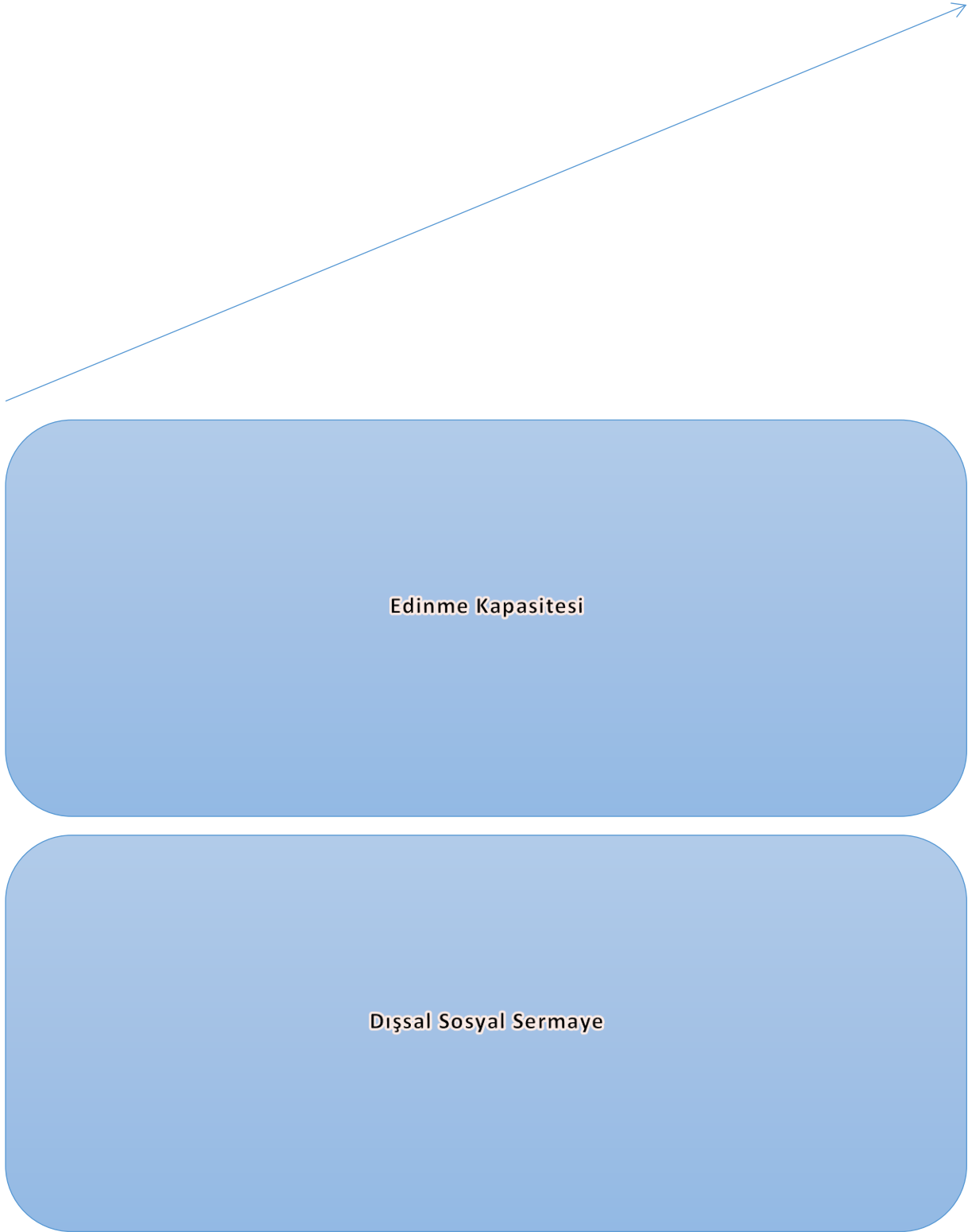
Sosyal Sermaye ve Özümsene Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Kullanma Kapasitesi

Dönüştürme Kapasitesi

Benimseme Kapasitesi

Şekil-2. Araştırmanın Alt Modeli

5. Araştırma Yöntemi ve Bulgular

Bu araştırmanın modelinde bağımsız değişken olarak sosyal sermaye ve bağımlı değişken ise özümseme kapasitesi yer almaktadır. Sosyal sermaye kavramı Dai vd.(2015) tarafından geliştirilen dışsal sosyal sermaye ölçeği kullanılmıştır. Ölçek tek boyut altında beş ifade içermektedir. Özümseme kapasitesi kavramına yönelik Flatten vd. (2011) tarafından geliştirilen özümseme kapasitesini dört boyutta ele alan ölçek kullanılmıştır. Özümseme kapasitesi ölçeğinde edinme boyutuna ilişkin 3, benimseme boyutuna ilişkin 4, dönüştürme boyutuna ilişkin 4, kullanma boyutuna ilişkin 3 olmak üzere toplam 14 ifade yer almaktadır. Söz konusu kavramlar “Likert” tipi dolaylı ölçme tekniklerinden en yaygın olarak kullanılan “beşli ölçek” seçilmiştir. Her bir soruya verilecek yanıtlar (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerini içermektedir (Arıkan, 2018). Araştırmada yeni bir teorik yapının önerilmesine (Gefen vd., 2011), yöntemin öngörülü yapısına bağlı olarak araştırma sorularının ele alınmasına (Hair vd., 2014), karmaşık modelde yer alan ilişkilerin analiz edilmesine (Hair vd., 2019), değişkenler arasındaki farklı nedensel ilişkilerin görülmesine (Jöreskog ve Wold, 1982) olanak sağlaması, çok büyük örnekleme ihtiyaç duyulmaması (Reinartz vd., 2009; Henseler vd., 2015) hususları nedeniyle kovaryans tabanlı yapısal eşitlik modellemesi yaklaşımının kullanılmasına karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesinde Kline (2011)’a göre farklı çalışmalarda farklı örneklem sayılarından bahsedilmiş olsada genel olarak 100’den az örneklemin küçük, 100-200 arasında orta ve 200 üstü büyük örneklem hacmi olarak kabul edilebilmektedir. Diğer yandan yapısal eşitlik modeli uygulamalarında model sayısına, belirsizliklere ve modelin karmaşıklığına göre örneklem sayısı farklılık gösterecektir. Bu araştırmanın modelinde iki değişken toplam olarak 19 ifade yer alması nedeniyle analiz için 100’den fazla örneklem hacminin yeterli olacağı değerlendirilmiştir. Araştırmaya veri sağlamak amacıyla dört bölümden oluşan yapılandırılmış soru formu hazırlanmıştır. İlk bölüm anketin amacını açıklamaktadır. İkinci bölümde demografik özelliklere ilişkin sorular, üçüncü bölümde sosyal sermayeye ve dördüncü bölümde ise özümseme kapasitesine yönelik sorular yer almaktadır. Kocaeli Sanayi Odasına kayıtlı işletmeler araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Google Forms kullanılarak oluşturulan anket linki odaya kayıtlı işletmelere gönderilmiş 124 işletmeden geri dönüş sağlanmıştır. Daha sonra veri temizliğine yönelik işlemler gerçekleştirilmiştir. Ankette bir soru cevaplanmadan diğer bir soruya geçiş izni vermemesi nedeniyle elde edilen veri setinde eksik veri bulunmamaktadır. Bu nedenle veri seti “tek değişkenli” ve “çok değişkenli” aykırı değerlerin (outliers) varlığı bakımından incelenmiştir. Veri setindeki aykırı değerler diğer gözlemlerden

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

kayda değer derecede uzak olan gözlemler olup istatistiksel analizin değerini düşürmektedir. Weston ve Gore (2006) göre her bir ifade için verilen cevaplar iki veya daha fazla değerde veya sıra dışı bir cevap konfigürasyonuna sahip olduğunda “çok değişkenli aykırı değerler” ortaya çıkmaktadır. “Tek değişkenli aykırı değerler”, verilerin normallğine bağlı olarak bir sonraki en uç puana dönüştürülebilir veya değiştirilebilir. “Çok değerli aykırı değerler” ise yeniden kodlanabilir veya çok değişkenli aykırı değerler veri setinden kaldırabilir. Araştırma için elde edilen veri setinin ki-kare değerleri ve mahalnobis uzaklık değerleri kullanılarak saçılım grafiği oluşturulmuştur. Bazı değerlerin veri setinden aykırı değerler içerdiği görülmüştür. Uç değerleri kesin olarak belirlemek için ki-kare değerine bakılarak Ki-kare olasılık değerlerinden %1’den küçük olanlar uç değer olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın veri setinde %1’den küçük 12 değer tespit edilmiştir. Gürbüz (2021) aykırı verilerle ilgili uygulanacak en basit yöntemin aykırı gözlemlerin veri setinden çıkarılması olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle söz konusu 12 değer normallği bozması nedeniyle veri setinden çıkarılmıştır. Hem ölçüm modelin hemde yapısal modelin analizinde verilerin dağılımının normallik göstermesi yada göstermemesi seçilecek hesaplama yöntemini etkilemektedir. Bu bakımdan veri setinden aykırı değerler çıkarıldıktan sonra verilerin dağılımı normal yada normale yakın olup olmadığına ilişkin bir analiz ve değerlendirme yapılmıştır. Veri setinde normal dağılım bulunduğu değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin standart sapmaya bölünmesi ile elde edilen “basıklık ve çarpıklık kritik değerlerinin” “+3”ten küçük olması beklenmektedir. Ayrıca, yapısal eşitlik modelinde kullanılacak verilerin “çoklu basıklık kritik değeri” önemlidir (Gürbüz, 2021). Çoklu basıklık kritik değerinin 10 değerinin altında olması beklenirken (Kline, 2015), 20 değerinin altındaki değerlerde uygun olarak kabul edilmektedir (Gürbüz, 2021). Araştırma veri setinin AMOS 20 programı ile elde edilen normallik değerlendirme sonuçları her bir gözlemlenebilir değişkene ilişkin verinin basıklık ve çarpıklık değerleri normallik aralığı (+-3) içinde yer aldığı ve çoklu basıklık değerinin (3,016) kritik değerin altında olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar verilerin normal dağılım gösterdiğine ilişkin bilgi sunmaktadır. Veri setinin normal dağılımı görüldükten sonra IBM SPSS 20 programı ile ölçeklerin geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin yapılan analizde sosyal sermaye ölçeğinin Cronbach Alpha değeri 0.934, özümseme kapasitesi ölçeğinin Cronbach Alpha değeri 0.851 olarak tespit etmiştir. Özdamar (2002) Cronbach Alpha değerinin 0,81 ve 1,00 değerleri arasında olması durumunda ölçeklerin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, Hair vd. (2014)’ e göre Cronbach’s Alpha katsayısının ölçeğin

geçerliliği için 0,70'ten büyük olması yeterli olmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin Cronbach Alpha değerlerinin söz konusu değer aralığında olması nedeniyle ölçeklerin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür.

Anketin demografik özelliklere ilişkin bölümde ankete cevap veren kişilerin cinsiyeti, eğitim durumu, işletmelerin faaliyet süresi hususlarını içeren sorular yer almaktadır. Veri setindeki cevaplar ile IBM SPSS 20 programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analiz yapılmıştır. İstatistiksel analiz sonuçları Tablo.1'de gösterilmiştir. Ankete cevap verenlerin %83,9'nun erkek, %16,1'ni kadın yöneticiler olmaktadır. Söz konusu değerlerin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından Türkiye'deki şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonunda çalışan kadın oranı olarak tespit edilmiş olduğu %19,3 değerine (TÜİK,2021) çok yakın olduğu görülmüştür. Bu bakımdan ankete katılım sağlayan yönetici pozisyonundaki kişilerin cinsiyet dağılımı genel Türkiye dağılımına uymaktadır. Ankete katılanların eğitim durumu ele alındığında % 10 doktora, % 64,4 yüksek lisans, % 21 lisans mezunu oldukları tespit edilmiştir. Araştırma anketine genel müdür ve işletme üst yöneticilerince cevap verilmesi istenmiş olması nedeniyle eğitim düzeyinin yüksek olması beklenen bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. İşletmeler faaliyet süreleri bakımından birbirine yakın bir dağılım göstermekle birlikte ankette yer alan işletmelerin % 75'lik kısmı 15 yıldan fazla bir süredir faaliyette bulunmaktadır. Bu nedenle ankete katılan işletmelerin sosyal sermaye ve özümleme kapasitesi oluşturmaları için yeterli süreleri olduğu varsayılmıştır.

Tablo Cinsiyet Dağılımı

Demografik Özellik	Aralık	Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	94	83.9
	Kadın	18	16.1

Eğitim Durumu Dağılımı

Demografik Özellik	Aralık	Frekans	%
Eğitim Durumu	İlköğretim	0	0
	Lise	1	0.1
	Ön Lisans	3	2.6
	Lisans	24	21.4
	Yüksek Lisans	72	64.4
	Doktora	12	10.7

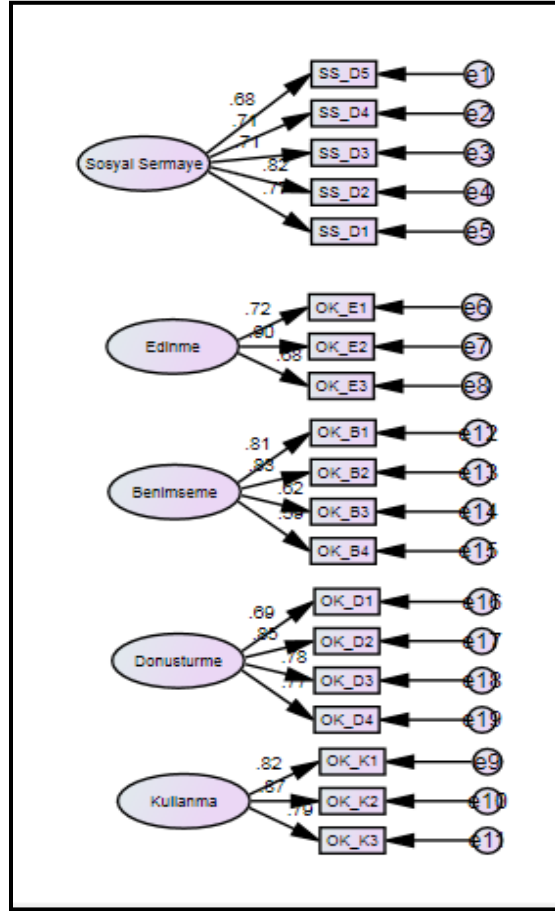
İşletmelerin Faaliyet Süresi Dağılımı

Demografik Özellik	Aralık	Frekans	%
İşletmenin Faaliyet Süresi	5 ve daha az	0	0
	6-10	5	1.1
	11-15	9	8.0
	16-20	15	13.4
	21-25	23	20.5
	26-30	15	13.4
	31-35	20	17.8
	36-40	11	9.8
	41 ve daha fazla	14	12.5

Tablo-1. Demografik Analiz Sonuçları

Araştırma değişkenlerine yönelik yapılan tanımlayıcı istatistik analizi sonucunda elde edilen araştırmanın değişkenlerinin ortalama değerleri Tablo-1’de yer almaktadır. Ankete cevap verenlerin yanıtlarına yönelik ortalama değerler ele alındığında; ortalamamın biraz üzerinde değerler olduğu görülmektedir. İşletmelerin dışsal sosyal sermaye (3,56) ve özümseme kapasitelerinin (3,77) yüksek ortalama değerde ve olumlu olduğu tespit edilmiştir. IBM SPSS 20 programı kullanılarak yapılan regresyon analizi sonucunda sosyal sermayenin özümseme kapasitesini açıklama gücü % 31 olarak tespit edilmiştir. Anova testi sosyal sermaye ile özümseme kapasitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Daha önce belirlenmiş her bir ölçekteki faktörler arasında yeterli düzeyde bir ilişkinin olup olmadığını ve faktörlerin modeli açıklamada yeterliliğini tespit etmek maksadıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler daha önce geliştirilmiş ve kullanılmış olması nedeniyle faktör modelinin

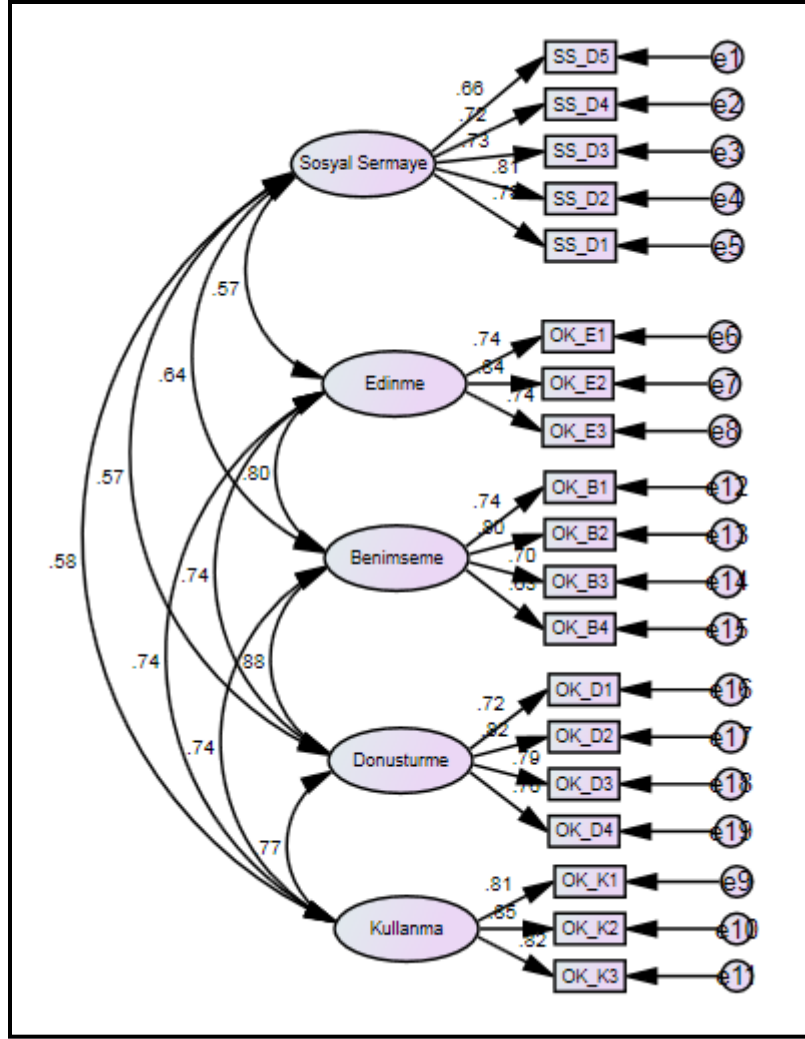
gözlemlenen veri seti ile uyuşum durumu test edilmiştir. AMOS 20 programı kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde her bir değişkene yönelik ölçeklerdeki faktörlerin örneklem verileri ile açıklandığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analiz sonuçları Şekil-3'de gösterilmektedir.

Şekil-3. Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonucu

Gözlenemeyen ve gözlenen değişkenler arasında varolan ilişkiyi belirlemek maksadıyla ölçüm modeli oluşturularak AMOS 20 programı aracılığıyla test edilmiş ve gözlenen değişken ve gizil değişken arasındaki faktör yükleri belirlenmiştir. Ölçüm modelindeki değişkenler arasındaki ilişki Şekil-4'de gösterilmiştir.

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Şekil-4. Ölçüm Modeli Analiz Sonucu

Ölçüm modelinin uyum iyiliği değerleri $\chi^2 /sd=1,8$; CFI=0,902; IFI=0,904; RMSEA=0,08 olarak tespit edilmiştir. Kline (2011) χ^2 /sd değerinin 0-2 değerleri arasında olması durumunda mükemmel bir uyum olacağını belirtmiştir. Marsh vd.(2004) Comparative Fit Index (CFI) ve Incremental Fit Index (IFI) değerlerinin 0,90-0,95 arasında olması durumunda kabul edilebilir bir uyum bulunduğunu ileri sürmüştür. Browne ve Cudek (1993) Root Mean Square Error of Approximation (RSMEA) değerinin 0,05-0,08 arasında olmasının kabul edilebilir bir uyuma işaret edildiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda araştırmada kullanılan modelin veri seti ile kabul edilebilir bir uyum içerisinde olduğu gösterilmiştir. Daha sonra özümseme kapasitesinin boyutları arasında çoklu bağlantı sorunu bulunup bulunmadığının tespitine yönelik olarak IBM SPSS 20 programı vasıtasıyla sosyal sermaye bağımlı değişken yapılarak çoklu bağlantı istatistik hesaplanması

yapılmıştır. İstatistik sonuçları Tablo-2’de gösterilmektedir. Varyans Şişme Faktörü (Variance Inflation Factor-VIF)) değerinin 10’dan küçük olması sorun bulunmadığını göstermektedir (James vd.,2017). Elde edilen değerler incelendiğinde veri setinde çoklu bağlantı sorununun olmadığına karar verilmiştir.

Model	Çoklu Bağlantı İstatistiği	
	Tolerans	VIF
OK_Edinme	.471	2.121
OK_Benimseme	.363	2.758
OK_Dönüştürme	.360	2.777
OK_Kullanma	.475	2.104

Bağımlı Değişken : Sos_Ser

Tablo-2. Çoklu Bağlantı İstatistiği

Değişkenler arasındaki korelasyon incelendiğinde araştırmanın değişkenleri arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Sosyal sermaye ile edinme ($r=.447$) benimseme ($r=.515$), dönüştürme ($r=.489$) ve kullanma ($r=.499$) arasında orta düzeyde ve olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür. Modelin yapı güvenirliliği (Construct Realibility-CR) geleneksel olarak kullanılan içsel tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha’dan daha iyi sonuçlar vermesi (Kline,2015) nedeniyle CR değeri hesaplanmıştır. CR değerleri kritik değer olan 0.70 (Hair vd., 1997) değerinin üzerinde olması nedeniyle modelin yapı güvenirliliği olduğuna karar verilmiştir. Örtük bir yapıyı temsil eden maddeler arasındaki benzeşim geçerliliği durumunun ortaya çıkarılması maksadıyla her bir değişkene yönelik Ortalama Açıklanan Varyans (Average Variance Extracted-AVE) değerinde hesaplanması gerekmektedir. Fornell ve Larcker (1981)’e göre faktörlerin bileşim geçerliliğine sahip olabilmesi için AVE değerinin 0.5’in üzerinde olması diğer yandan modelin faktörlerinin birleşim geçerliliğine sahip olabilmesi için $AVE>0.5$, $CR>0.7$ ve $CR>AVE$ şartlarının sağlanması yeterlidir. Microsoft Office Excel fonksiyonlarından faydalanılarak hesaplanan CR ve AVE değerleri Tablo-3’de sunulmuştur. Modelin faktörlerinin birleşim geçerliliği bulunmaktadır.

Model Ölçeği	AVE Değeri	CR Değeri
Sosyal Sosyal Sermaye	0,535	0,851

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Edinme	0,600	0,818
Benimseme	0,600	0,856
Dönüştürme	0,576	0,844
Kullanma	0,684	0,866

Tablo-3.Yapı Güvenirliliği Analizi

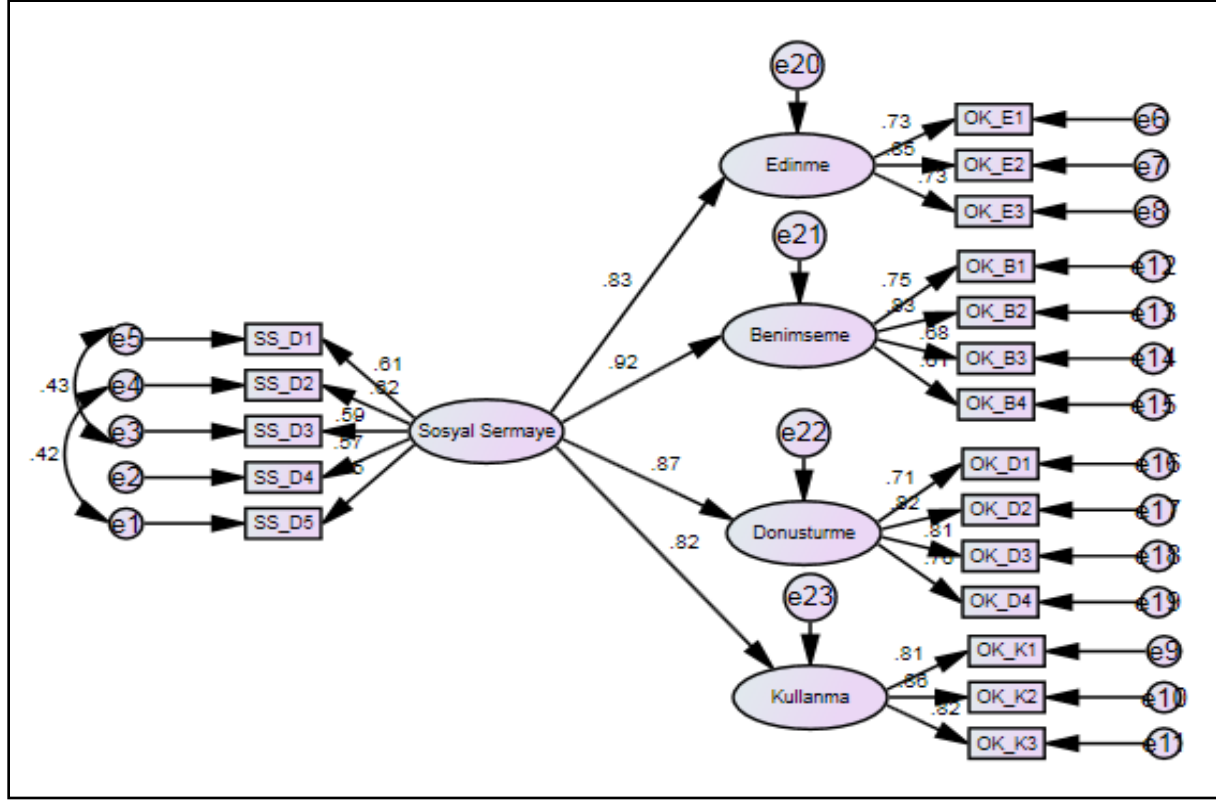
Modelin ayrışım geçerliliğinin analizi için ilaveten Maksimum Paylaşılan Varyansın Karesi (Maksimum Squared Variance-MSV), Paylaşılan Varyansın Karesinin Ortalaması (Average Shared Square Variance-ASV) değerleri MS Excel kullanılarak hesaplanmış ve sonuçlar Tablo-4’de gösterilmiştir. Fornell ve Larcker (1981) ayrışım geçerliliğine yönelik $MSV < AVE$, $ASV < AVE$ ve Karekök $AVE >$ Değişkenler Arası Korelasyon şartlarının sağlanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Söz konusu değerler incelendiğinde modelin değişkenlerinin ayrışım geçerliliği bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Değişkenler	CR	AVE	MSV	ASV	1	2	3	4	5
1.Dışsal Sosyal Sermaye	0,85	0,54	0,25	0,24	(0,73)				
2.Edinme	0,82	0,60	0,45	0,35	0,45	(0,77)			
3.Benimseme	0,86	0,60	0,56	0,41	0,52	0,67	(0,77)		
4.Dönüştürme	0,84	0,58	0,56	0,41	0,49	0,63	0,75	(0,76)	
5.Kullanma	0,87	0,68	0,45	0,29	0,50	0,62	0,63	0,67	(0,83)

NOT: Parentez içindeki değerler AVE’nin kararkök değerleridir

Tablo-4.Değişkenlere Yönelik Güvenirlilik, Geçerlilik ve Korelasyon Değerleri

Araştırmanın ölçüm modelinin veri seti ile uyum içinde olması ve modelin değişkenleri arasında ayrışım ve bileşim sorunu olmaması nedeniyle önerilen model oluşturularak modelin yapısal analizi yapılmıştır. Modelim uyum iyiliği değerleri $\chi^2 /sd=2,2$; CFI=0,900; IFI=0,894; RMSEA=0,08 olarak tespit edilmiştir.

Şekil-5.Yol Analiz Modeli Analiz Sonucu

Şekil-5’de yer alan yol analiz modeli incelendiğinde dışsal sosyal sermayeden edinmeye giden yolun anlamlı olması ($\beta=0.83$; $p<0.05$) nedeniyle “dışsal sosyal sermayenin” özümseme kapasitesinin edinme boyutu üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır (H1a hipotezi doğrulanmıştır). Dışsal sosyal sermayeden benimsemeye giden yolun anlamlı olması ($\beta=0.92$; $p<0.05$) nedeniyle dışsal sosyal sermayenin özümseme kapasitesinin “benimseme” boyutu üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır (H1b hipotezi doğrulanmıştır). Dışsal sosyal sermayeden dönüştürmeye giden yolun anlamlı olması ($\beta=0.87$; $p<0.05$) nedeniyle dışsal sosyal sermayenin özümseme kapasitesinin “dönüştürme” boyutu üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır (H1c hipotezi doğrulanmıştır). Dışsal sosyal sermayeden kullanmaya giden yolun anlamlı olması ($\beta=0.82$; $p<0.05$) nedeniyle dışsal sosyal sermayenin özümseme kapasitesinin “kullanma” boyutu üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır (H1d hipotezi doğrulanmıştır). Dışsal sosyal sermaye özümseme kapasitesinin “edinme” boyutunu açıkladığı varyans 0,78, “benimseme” boyutunu açıkladığı varyans 0,80, “dönüştürme” boyutunu açıkladığı varyans 0,67 ve “kullanma” boyutunu açıkladığı varyans 0,68 olarak tespit edilmiştir.

6. Sonuç

Bu araştırmada örgütlerin sosyal sermayesinin özelde dışsal sosyal sermayesinin örgütün özümseme kapasitesine olan etkisi Kocaeli Sanayi Odasına kayıtlı işletmeler kapsamında incelenmiştir. Söz konusu araştırma evreninden elde edilen veri seti ile yapılan analizler neticesinde sosyal sermayenin özümseme kapasitesi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Özümseme kapasitesinin örgüt düzeyindeki öncülleri ilgili öncül bilgi, içsel mekanizma, örgüt yapısı, tamamlayıcı bilgi ve tecrübe ile dışsal kaynaklardan (Cohen ve Levinthal,1990; Van den Bosh vd.,1999; Zahra ve George,2001) oluşmaktadır. Bu çalışmada örgütlerin dışsal kaynakları arasında yer aldığı değerlendirilen örgütün sınırları dışında örgüt tarafından oluşturulan sosyal sermayesinin bilgi özümseme kapasitesi üzerinde etkisi olduğu gösterilmiştir. Özümseme kapasitesinin “potansiyel özümseme kapasitesi” olarak tanımlanan “edinme” ve “benimseme” boyutları (Zahra ve George,2001) dışsal sosyal sermaye tarafından yüksek bir düzeyde açıklanmaktadır. Bu durum alan yazınındaki araştırmalar ile uyum içerisindedir. Örgüt gerçekleşmiş özümseme kapasitesi ile bilgiyi işletme dışında aramakta ve kendisine uygun olup olmadığına karar vermektedir. Bu durumda örgütün dışsal sosyal sermayesi örgütün bilgi kaynaklarına hızlı ve kolayca erişme imkanı vermektedir. Ayrıca, örgüt sahip olduğu sosyal sermaye ile bilginin kendisine yararlı olup olmadığına ilişkin değerlendirme olanağı elde etmektedir. Zaten örgütler ARGE yatırımları ile hangi bilgiye ihtiyaç duyacaklarını belirlemektedir (Cohen ve Levinthal,1989). Örgütler dışsal sosyal sermayelerini bilgi ihtiyaçlarına karşılayacakları kaynakları bulma ve bu kaynaklardaki bilginin uygunluğunu değerlendirme ve örgüt içine aktarma maksadıyla kullanmaktadırlar. Diğer yandan “dönüştürme” ve “kullanma” boyutları “potansiyel özümseme kapasitesini” oluşturmaktadır (Zahra ve George,2001). Söz konusu boyutlar işletmenin daha çok kendi sınırları içerisinde gerçekleşmesi nedeniyle dışsal sosyal sermaye tarafından daha az açıklanması normal olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, bilginin örgütün iç süreçlerine, uygulamalarına ve kültürüne aktarılması ve nihayetinde ürün ve hizmetlerinde kullanılmasında dış sosyal sermaye ile oluşturulan kaynaklardan da istifade edildiği görülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma özümseme kapasitesi ve sosyal sermaye yazınlarına Kocaeli örneği bağlamında aralarındaki ilişkinin var olduğunu göstererek katkı sağlamaktadır. Ayrıca gerçekleşmiş ve potansiyel özümseme kapasitelerinin dış sosyal sermayeden farklı bir şekilde etkilendiğine ilişkin önceki çalışmaları desteklemektedir.

Kaynakça

- Adam, F., & Rončević, B. (2003). Social capital: Recent debates and research trends. *Social science information*, 42(2), 155-183. <https://doi.org/10.1177/0539018403042002001>.
- Adler, P. S., & Kwon.S.W. (2002). Social Capital: Prospects for a New Concept. *The Academy of Management Review*, 27(1), 17–40. <https://doi.org/10.2307/4134367>
- Arıkan, R. (2018). Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 97-159.
- Becker, W., & Peters, J. (2000) Technological Opportunities, Absorptive Capacities, and Innovation. *Volkswirtschaftliche Diskussionsreihe* 195. Universität Augsburg. <https://opus.bibliothek.uniaugsburg.de/opus4/frontdoor/deliver/index/docId/27684/file/195.pdf>
- Bontis, N. (1998). Intellectual capital: an exploratory study that develops measures and models. *Management decision*, 36(2), 63-76. <https://doi.org/10.1108/00251749810204142>
- Bourdieu, P. (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction. R. Brown (Der), *Knowledge, Education, and Cultural Change* (ss. 71-84). Tavistock Publications.
- Bourdieu, P. (1977). Cultural reproduction and social reproduction. J. Karabel ve A. H. Halsey (Der.), *Power and Ideology in Education* içinde (ss. 487-511). Oxford University Press.
- Bourdieu, P. (1980). *Le Sens pratique*, éditions de Minuit, 475 pp. Paris.
- Bourdieu, P. (1985). The forms of capital. J. G. Richardson (Der.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* içinde (ss.241–258). Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. J. G. Richardson (Der), *Handbook of theory and research for the sociology of education* içinde (ss. 242-243). Greenwood.
- Browne, M. W., & Cudek, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. K. A. Bollen & J. S. Long (Der.), *Testing structural equation models* içinde (ss. 136-162). Sage.
- Burt, R. S. (1992). *Structural Holes: The Social Structure of Competition*. Harvard University Press.
- Chen, Y. S., Lin, M. J. J., & Chang, C. H. (2009). The positive effects of relationship learning and absorptive capacity on innovation performance and competitive advantage in industrial markets. *Industrial marketing management*, 38(2), 152-158. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2008.12.003>
- Chen, C. J., & Huang, J. W. (2009). Strategic human resource practices and innovation performance—The mediating role of knowledge management capacity. *Journal of business research*, 62(1), 104-114. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2007.11.016>
- Cohen, W., & Levinthal, D. (1989). Innovation and learning: The two faces of R&D. *Economic Journal*, 99 (397), 569-596. <https://doi.org/10.2307/2233763>

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Cohen, W., & Levinthal, D. (1990). Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation. *Administrative Science Quarterly*, 35 (2), 128-152. <https://doi.org/10.2307/2393553>

Cohen, W., & Levinthal, D. (1994). Fortune favours the prepared firm. *Management Science*, 40 (2), 227-251. <https://doi.org/10.1287/mnsc.40.2.227>

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94, 95-120. <https://www.jstor.org/stable/2780243>

Coleman, J.S. (1990). *Foundations of Social Theory*. Harvard University Press.

Coleman, J.S. (1994). *Foundations of social theory*. Harvard University Press.

Collins, C. J., & Smith, K. G. (2006). Knowledge exchange and combination: The role of human resource practices in the performance of high-technology firms. *Academy of management journal*, 49(3), 544-560. <https://doi.org/10.5465/amj.2006.21794671>

Dai, W. D., Mao, Z. E., Zhao, X. R., & Mattila, A. S. (2015). How does social capital influence the hospitality firm's financial performance? The moderating role of entrepreneurial activities. *International Journal of Hospitality Management*, 51, 42-55. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2015.08.011>

Davidsson, P., & Honig, B. (2003). The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 18(3), 301-331. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(02\)00097-6](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(02)00097-6)

Escribano, A., Fosfuri, A., & Tribó, J. A. (2009). Managing external knowledge flows: The moderating role of absorptive capacity. *Research policy*, 38(1), 96-105. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2008.10.022>

Falk, I., & Harrison, L. (1998). Indicators of Social Capital: Social Capital as the Product of Local Interactive Learning Processes. *CRLRA Discussion Paper Series*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED444774.pdf>

Farr, J. (2004). Social Capital: A conceptual history. *Political Theory*, 32(1), 6-33. <https://doi.org/10.1177/0090591703254978>

Field, J. (2008). *Social capital*. Routledge.

Flatten, T. C., Engelen, A., Zahra, S. A., & Brettel, M. (2011). A measure of absorptive capacity: Scale development and validation. *European Management Journal*, 29(2), 98-116. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2010.11.002>

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.2307/3151312>

Fukuyama, F. (1996). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. Free press.

Fukuyama, F. (2000). Social capital and civil society. *IMF Working Paper*, 00(74) <https://doi.org/10.5089/9781451849585.001>

- Gefen D., Rigdon E. E., Straub D. (2011). Editor's comments: an update and extension to SEM guidelines for administrative and social science research. *Manag. Inf. Syst. Q.* 35, iii–xiv. doi: 10.2307/23044042
- Grant, R. M. (1996). Toward a knowledge-based theory of the firm. *Strategic management journal*, 17(S2), 109-122. <https://doi.org/10.1002/smj.4250171110>
- Gürbüz, S. (2021). *AMOS ile Yapısal Eşitlik Modellemesi. Temel İlkeler ve Uygulamalı Analizler (2.bs)*. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Hair, J.T., Anderson R.E., Tatham, R.L., & Black, W.C. (1997). *Multivariate Data Analysis with Readings*, 3.Bs. New York: Macmillan
- Hair, J.F., Sarstedt, M., Hopkins, L., & Kuppelwieser, V. (2014). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM): An emerging tool in business research. *European Business Review*, 26(2), 106-121. <https://doi.org/10.1108/EBR-10-2013-0128>
- Hair, J.F., Sarstedt, M., & Ringle, C.M. (2019). Rethinking some of the rethinking of partial least squares. *European Journal of Marketing*, 53(4), 566-584. <https://doi.org/10.1108/EJM-10-2018-0665>
- Halpern, D. (2005). *Social capital*. Polity Press.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the academy of marketing science*, 43(1), 115-135. <https://doi.org/10.1007/s11747-014-0403-8>
- Inkpen, A. C., & Dinur, A. (1998). Knowledge management processes and international joint ventures. *Organization science*, 9(4), 454-468. <https://doi.org/10.1287/orsc.9.4.454>
- Inkpen, A. C., & Tsang, E. W. (2005). Social capital, networks, and knowledge transfer. *Academy of management review*, 30(1), 146-165. <https://doi.org/10.5465/amr.2005.15281445>
- James G, Witten D, Hastie T, Tibshirani R. (2017). *An Introduction to Statistical Learning: With Applications in R*. (7.bs).Springer. (Eserin orijinal baskı tarihi: 2013).
- Jöreskog, K. G., Wold H. O. (1982). *Systems Under Indirect Observation: Causality, Structure, Prediction*. Vol. 139. Elsevier.
- Kamien, M. I., & Zang, I. (2000). Meet me halfway: research joint ventures and absorptive capacity. *International journal of industrial organization*, 18(7), 995-1012. [https://doi.org/10.1016/S0167-7187\(00\)00054-0](https://doi.org/10.1016/S0167-7187(00)00054-0)
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling (3.bs.)*. The Guilford Press.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Knoke, D. (1999). Organizational networks and corporate social capital. *Corporate social capital and liability* içinde (sf. 17-42). Springer.

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

- Kumi, R., & Sabherwal, R. (2018). Performance consequences of social capital in online communities: The roles of exchange and combination, and absorptive capacity. *Computers in Human Behavior*, 86, 337-349. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.05.008>
- Lane, P. J., & Lubatkin, M. (1998). Relative absorptive capacity and interorganizational learning. *Strategic management journal*, 19(5), 461-477. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199805\)19:5<461](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199805)19:5<461)
- Lane, P. J., Koka, B., & Pathak, S. (2006). The reification of absorptive capacity: a critical review and reconceptualization. *Academy of management review*, 31(4), 833-863. <https://doi.org/10.5465/amr.2006.22527456>
- Leana C.R. & Van Buren H.J., (1999) Organizational social capital and employment practices. *Academy of Management Review*, 24(3), 538–555. <https://doi.org/10.5465/amr.1999.2202136>
- Lin, N., Ensel, W. M., & Vaughn, J. C. (1981). Social resources and strength of ties: Structural factors in occupational status attainment. *American sociological review*, 46(4), 393-405. <https://www.jstor.org/stable/2095260>
- Lyles, M. A., & Salk, J. E. (1996). Knowledge acquisition from foreign parents in international joint ventures: An empirical examination in the Hungarian context. *Journal of international business studies*, 27(5), 877-903. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490155>
- Malerba, F., & Torrisi, S. (1992). Internal capabilities and external networks in innovative activities. Evidence from the software industry. *Economics of Innovation and New Technology*, 2(1), 49-71. <https://doi.org/10.1080/10438599200000005>
- Marsh, H. W., Hau, K. T., & Wen, Z. (2004). In search of golden rules: Comment on hypothesis-testing approaches to setting cutoff values for fit indexes and dangers in overgeneralizing Hu and Bentler's (1999) findings. *Structural equation modeling*, 11(3), 320-341. https://doi.org/10.1207/s15328007sem1103_2
- Matusik, S. F., & Heeley, M (2001). Absorptive capacity and firm knowledge: Separating the multiple components of the absorptive capacity construct. *Presentation, August 3–8, Annual Meeting of the Academy of Management*, Washington, DC
- Murovec, N., & Prodan, I. (2009). Absorptive capacity, its determinants, and influence on innovation output: Cross-cultural validation of the structural model. *Technovation*, 29(12), 859-872. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2009.05.010>
- Nahapiet, J., & Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of management review*, 23(2), 242-266. <https://doi.org/10.5465/amr.1998.533225>
- Narayan, D., & Pritchett, L. (1999). Cents and Sociability: Household Income and Social Capital in Rural Tanzania. *Economic Development and Cultural Change*, 47(4), 871-897. <https://doi.org/10.1086/452436>

Nieto, M., & Quevedo, P. (2005). Absorptive capacity, technological opportunity, knowledge spillovers, and innovative effort. *Technovation*, 25(10), 1141-1157. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2004.05.001>

Ortiz, B., Donate, M.J., & Guadamillas, F. (2018). Inter-organizational social capital as an antecedent of a firm's knowledge identification capability and external knowledge acquisition. *Journal of Knowledge Management*, 22(6), 1332-1357. <https://doi.org/10.1108/JKM-04-2017-0131>

Özdamar K. (2002). *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-1. (4. Bs)*. Kaan Kitabevi.

Öğüt, A., & Erbil, C. (2009). *Sosyal Sermaye Yönetimi (2. bs.)*. Çizgi Kitabevi.

Partanen, J., Möller, K., Westerlund, M., Rajala, R., & Rajala, A. (2008). Social capital in the growth of science-and-technology-based SMEs. *Industrial Marketing Management*, 37(5), 513-522. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2007.09.012>

Portes, A. (1998). Social capital: its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24(1), 1-25. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.1>

Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press.

Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon and Schuster.

Reinartz, W., Haenlein, M., & Henseler, J. (2009). An empirical comparison of the efficacy of covariance-based and variance-based SEM. *International Journal of research in Marketing*, 26(4), 332-344. <https://doi.org/10.1016/j.ijresmar.2009.08.001>

Sabherwal, R., & Becerra-Fernandez, I. (2005). Integrating specific knowledge: insights from the Kennedy Space Center. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 52(3), 301-315. 10.1109/TEM.2005.851269

Schmidt, T. (2005). Absorptive Capacity - One Size Fits All? A Firm-Level Analysis of Absorptive Capacity for Different Kinds of Knowledge (2005). *ZEW - Centre for European Economic Research Discussion Paper No. 05-072*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.832904>

Secundo, G., Lombardi, R., & Dumay, J. (2018). Intellectual capital in education. *Journal of Intellectual Capital*, 19(1), 2-9. <https://doi.org/10.1108/JIC-10-2017-0140>

Stewart, T. (1991). Brain power: intellectual capital is becoming corporate Americas most valuable asset and can be its sharpest competitive weapon; the challenge is to find what you have-and use it. *Fortune*, 123(1), 44-60. https://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune_archive/1991/06/03/75096/index.htm

Sumedrea, S. (2013). Intellectual capital and firm performance: A dynamic relationship in crisis time. *Procedia Economics and Finance*, 6, 137-144. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(13\)00125-1](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(13)00125-1)

Sosyal Sermaye ve Özümseme Kapasitesi İlişkisi: Kocaeli Örneği

Szulanski, G. (1996). Exploring internal stickiness: Impediments to the transfer of best practice within the firm. *Strategic management journal*, 17(S2), 27-43. <https://doi.org/10.1002/smj.4250171105>

Todorova, G., & Durisin, B. (2007). Absorptive capacity: Valuing a reconceptualization. *Academy of management review*, 32(3), 774-786. <https://doi.org/10.5465/amr.2007.25275513>

Tsai, W., & Ghoshal, S. (1998). Social capital and value creation: The role of intrafirm networks. *Academy of Management Journal*, 41(4), 464-476. <https://doi.org/10.5465/257085>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2022). İstatistiklerle Kadın 2021. *Haber Bülteni Sayı 45635*. (04 Mart 2022 tarihinde yayınlanmıştır.) <https://data.tuik.gov.tr>

Van den Bosch, F.A.J., Volberda, H. W., & de Boer, M. (1999). Coevolution of Firm Absorptive Capacity and Knowledge Environment: Organizational Forms and Combinative Capabilities. *Organization Science*, 10(5), 551-568. <http://www.jstor.org/stable/2640317>

Van Den Bosch, F.A. J., van Wijk, R., & Volberda, H.W. (2003). Absorptive Capacity: Antecedents, Models and Outcomes. *ERIM Report Series Reference No. ERS-2003-035-STR*. <https://ssrn.com/abstract=411675>

Van Dijk, A., Hendriks, P., & Romo-Leroux, I. (2016). Knowledge sharing and social capital in globally distributed execution. *Journal of Knowledge Management*, 20(2), 327-343. <https://doi.org/10.1108/JKM-07-2015-0268>

Wallis, J., Killerby, P., & Dollery, B. (2004). Social Economics and Social Capital. *International Journal of Social Economics*, 31, 239-258. <https://doi.org/10.1108/03068290410518238>

Webb, T., & Cary, J. (2005). Social capital and natural resource management: An application to Landcare. *Rural Society*, 15(2), 119-131. <https://doi.org/10.5172/rsj.351.15.2.119>

Weston, R., & Gore Jr, P. A. (2006). A brief guide to structural equation modeling. *The counseling psychologist*, 34(5), 719-751. <https://doi.org/10.1177/0011000006286345>

Yarci, S. (2011). Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 125-135.

Yli Renko, H., Autio, E., & Sapienza, H. J. (2001). Social capital, knowledge acquisition, and knowledge exploitation in young technology based firms. *Strategic management journal*, 22(67), 587-613. <https://doi.org/10.1002/smj.183>

Zahra, S.A., & George G. (2002). Absorptive capacity: A review, reconceptualization, and extension. *Academy of Management Review*, 27 (2), 185-203. <https://doi.org/10.5465/amr.2002.6587995>